

Rebala muinsuskaitseala kaitsekorra tööühma IV koosoleku memo

23.04.2021

Osavõtjad: **Teet Sibrits**, Jõelähtme Vallavalitsus, Keskkonna ja kommunaalosakonna juhataja; **Helen Sooväli-Sepping**, Wiina talu pärandkultuuri Ühing MTÜ; **Tiia Välk**, Vandjala külavanem, Jõelähtme vallavolikogu esindaja; **Anita Staub**, Muinsuskaitseameti ehituspärandi nõunik; **Ly Renter**; Muinsuskaitseameti Harjumaa nõunik; **Helena Kaldre** Muinsuskaitseameti Harjumaa arheoloogia nõunik.

Päevakorra teemad:

1. Rebala muinsuskaitseala külade tihendamise üldpõhimõtted.
2. Avatud maastike üldpõhimõtted

Tööühm jätkas 09.04.2021 toimunud tööühma koosolekul alustatud Rebala muinsuskaitseala külade tihendamise üldpõhimõtete aruteluga, mille käigus vaadati läbi praegu kehtivast põhimäärusest, Jõelähtme valla üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimustest ja omal ajal kooskõlastamata jäänud Rebala muinsuskaitseala teemaplaneeringus formuleeritud muinsuskaitse printsiibid.

Muinsuskaitseameti esindajad tutvustasid tööühmale külasüdametesse uushoonestamise sõnastusettepanekut: *Uushoonestuse rajamine külade tuumikaladel on võimalik nii ajalooliste hoonete asukohtades, juba hoonestatud kinnistutel kui ka ajalooliselt hoonestamata kruntidel, kui need ei asu avatud maastikuga alal ja krundid on seotud väljakujunenud teedevõrguga. Uushoonestamisel tuleb järgida küladele iseloomulikku hoonestustihedust, hoonestuse paiknemist, arhitektuuri printsiipe. Küla uushoonestamisel tuleb säilitada külale omane asustustüüp/struktuur.*

Tööühm nõustus üksmeelselt külasüdametes uushoonestamise põhimõtte fookuspunktidega, selle sõnastust täpsustatakse Rebala kaitsekorra mustandi vormistamise käigus.

Muinsuskaitseameti esindajad selgitasid, et uushoonestuse põhimõtted peavad võimaldama edaspidi kaalutusotsuste tegemist, mistõttu ei saa need anda detailseid juhiseid kinnistupõhiseks hoonestamiseks, kuna uushoonestamise soovid on ajas muutuvad.

Lisaks otsustas tööühm, et kaitsekord ei tohiks sisaldada nõudeid, mis sobivad oma detailsusastmelt pigem üldplaneeringusse, seda nt ÜP MET sisaldava p 1.4 kavandada külastruktuuri arvestavalt hoonestusala piires juhtotstarbeid (elamumaa, ühiskondlike hoonete maa, puhke- ja virgestusmaa ning äri- ja teenindustevõtete maa) valguses.

Samuti pidas tööühm oluliseks, et põhimõtete hulka saaksid sõnastatud printsiibid, kus tõstetakse esile vajadust külasüdametesse uushoonestuse rajamisel olemasoleva külamiljöö ja ehitus- ja arhitektuuritraditsioonidega arvestamist, kuna see aitab hoida muinsuskaitseala külade eripära. Samuti otsustas tööühm, et uushoonestamise nõuete formuleerimisel lähenetakse külade üleselt, ehk kõikidele aladele formuleeritakse universaalsed põhimõtted, mis on paindlikud ja võimaldavad teha sõltuvalt küsimusest ala väärtuseid arvestavaid otsuseid.

Lisaks arutas tööühm avatud maastike üldpõhimõtteid. Suuremat diskussiooni tekitas küsimus, kas Rebala muinsuskaitseala peaks olema jaotatud omakorda eraldi väärtuspõhistesse tsoonidesse, nii nagu on seda tehtud ÜP METides, kus kehtivad erinevate maastikuväärtusega

säilinud aladele erinevad põhimõtted ja nõuded. Samas kui neid nõudeid kõrvutada, selgub, et need ei erine märkimisväärselt. Töörühmas jäi kõlama mõte, et pikemas perspektiivis, kui seatakse eesmärgiks maastiku hooldamine ja senise hooldamatuse tulemusel ajalooliselt mitteomaste metsaste alade likvideerimine ja sellele toetusmeetmete tekitamine, ei oleks muinsuskaitsealal tsoneeringute rakendamine mõistlik. Töörühm otsustas teemaga tegeleda edasi pärast Rebala muinsuskaitseala poollooduslike koosluste alade uuringu valmimist.

Töörühm vaatas läbi sarnaselt külasüdametesse uuhoonestuse rajamise põhimõtetele ka seni kehtivad muinsuskaitseala põhimääruses, ÜP MET-is ja omal ajal kooskõlastamata jäänud Rebala teemaplaneeringus sõnastatud maastikupõhimõtted. Töörühmaliikmed olid ühel nõul, et maastikukäsitlus ja kasutatav terminoloogia peab olema kooskõlas Euroopa Maastikukonventsiooniga. Töörühma liikmed rõhutasid, et põhimõtete formuleerimisel tuleb panna rõhku ka maastiku kujundavatele elementidele, teedele, kiviaedadele jms.

Diskussiooni tekitas avatud maastikele uushoonete ehitamine. Senini on lubatud uushooneid rajada vaid ajalooliste hoonete asukohtadesse, võttes aluseks ajaloolised kaardid ja maastikul säilinud jäljed seal paiknenud hoonestusest. Nõue seab avatud maastikule uushoonestamiseks selged piirid, kuna see toetab Rebala muinsuskaitseala ühe põhiväärtuse – avatud maastikusäilimist. Töörühm otsustas jääda avatud maastikul uushoonestuse rajamisel senini kehtinud printsibi juurde, kuna see aitab vältida nõ põllukülade teket ning on aluseks muinsuskaitseala ühe põhiväärtuse, mis joonistus väärtusena selgelt välja ka 2020. aasta sügisel korraldatud külakogukondadega kõhtmistel toimunud aruteludes, hoidmiseks. Kaitsekorra mustandi põhisisu tutvustatakse järgmisel avalikul üritusel, samuti saab seda tagasisidestada ka avatud menetluse käigus.